

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

**Ομιλία της Συνηγόρου του Πολίτη Καλλιόπης Σπανού
στη Διεθνή Συνδιάσκεψη της ΟΚΕ
στο πλαίσιο της Ελληνικής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής
Ένωσης με θέμα: « Μια ολοκληρωμένη και κοινή μεταναστευτική πολιτική
στην Ευρώπη: Ποιες είναι οι προκλήσεις για συνεργασία με τρίτες χώρες;»**

Κύριε Πρόεδρε της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής,
Εκλεκτοί συμμετέχοντες από την Ελλάδα και την Ευρώπη,

Το θέμα της σημερινής συνάντησης αποτελεί αναμφισβήτητα μια από τις πλέον **κρίσιμες ευρωπαϊκές προτεραιότητες της** εποχής. Η Ευρώπη, παρά τις δυσκολίες που μπορεί να αντιμετωπίζει εξακολουθεί να προσφέρει συνθήκες ζωής ασύγκριτα καλύτερες από τις χώρες της ευρύτερης περιφέρειάς της. Πόσω μάλλον όταν σε ορισμένες από αυτές οι πολιτικές και πολεμικές συγκρούσεις διαιωνίζονται και ωθούν τους κατοίκους τους σε αναζήτηση μιας καλύτερης και ασφαλέστερης ζωής. Δεν θα αναφερθώ όμως στο εξωτερικό μας περιβάλλον, αλλά στα **προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες** σε αυτή την αναζήτηση, με αναφορά στην εμπειρία της Ανεξάρτητης Αρχής την οποία εκπροσωπώ: του Συνηγόρου του Πολίτη.

Σε μια περίοδο που ολόκληρη η κοινωνία υφίσταται τις συνέπειες της πρωτοφανούς οικονομικής κρίσης, οι μετανάστες γίνονται ευχερέστερα θύματα περιθωριοποίησης και διακρίσεων, αλλά και στόχος βίαιων επιθέσεων. Ο Συνήγορος του Πολίτη δέχεται διαχρονικά και, ήδη από την έναρξη λειτουργίας του το 1998, μεγάλο αριθμό αναφορών από μετανάστες και οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην προστασία των δικαιωμάτων τους. Στο πεδίο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το ήμισυ των αναφορών προέρχεται από αλλοδαπούς πολίτες που αντιμετωπίζουν προβλήματα κατά τη διαδικασία έκδοσης της άδειας διαμονής τους ή της εξέτασης του αιτήματος ασύλου, αλλά και για τις συνθήκες κράτησης ή τη διαδικασία απέλασης.

Στο πλαίσιο αυτό η Αρχή έχει αποκτήσει μεγάλη εμπειρία ήδη από την έναρξη των προσπαθειών νομιμοποίησης το 1997 (πράσινη κάρτα) και διαχείρισης της

μεταναστευτικού φαινομένου από τις ελληνικές αρχές. Πέραν των ατομικών αναφορών, ο Συνήγορος συμβάλλει με γενικότερες παρεμβάσεις του σε ουσιαστικά και οργανωτικά θέματα στη βάση της θεσμικής του εμπειρίας. Οι Ετήσιες Εκθέσεις μας προς την Ελληνική Βουλή αναδεικνύουν σε ειδικό κεφάλαιο τις νομοθετικής και οργανωτικής φύσης προτάσεις μας, ενώ η εμπειρία της Αρχής αξιοποιείται από την Πολιτεία, μεταξύ άλλων, και μέσα από τη συχνή παρουσία του Συνηγόρου του Πολίτη σε συναφείς Επιτροπές της Βουλής.

Ειδικότερα για το **μεταναστευτικό ζήτημα**, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει απευθύνει προς τις αρμόδιες υπηρεσίες σειρά συστάσεων και παρατηρήσεων που αφορούν τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου για την μετανάστευση και την κοινωνική ένταξη, καθώς και τη διαδικασία κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας, πεδία τα οποία θα πρέπει να συνεκτιμώνται στον καθορισμό της μεταναστευτικής πολιτικής. Όπως γνωρίζετε, προσφάτως δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ ο Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης (Ν. 4251/2014). Ο Συνήγορος του Πολίτη είχε στείλει σχετικές παρατηρήσεις και προτάσεις στο πλαίσιο διαβούλευσης του ανωτέρω κώδικα, αρκετές εκ των οποίων έγιναν αποδεκτές. Αναμφισβήτητα, αποτελεί **θετικό βήμα το εγχείρημα της συγκέντρωσης της σχετικής νομοθεσίας σε ενιαίο κείμενο νόμου**. Ο νέος αυτός νόμος επιφέρει άλλωστε ορισμένες σημαντικές αλλαγές, οι οποίες φαίνεται να κινούνται στην κατεύθυνση εδραίωσης ενός καθεστώτος ασφαλούς διαμονής και δικαιωμάτων για τους πολίτες τρίτων χωρών, γεγονός το οποίο αποτιμάται θετικά.

Ταυτόχρονα όμως ο Συνήγορος εκτιμά ότι ορισμένα από τα σημεία που περιέχονται στο σχετικό νομοθέτημα, χρειάζονται περισσότερη προσοχή και επεξεργασία, και θα υποβάλει σχετικές προτάσεις. Ιδιαίτερη σημασία για τη σωστή εφαρμογή των ρυθμίσεων του νέου Κώδικα έχει βέβαια **η αποτελεσματική λειτουργία και η επαρκής στελέχωση** των Υπηρεσιών μιας Στάσης, θέμα το οποίο έχει ήδη επισημάνει ο Συνήγορος του Πολίτη στις αρμόδιες αρχές. Τέλος είναι εξαιρετικής σημασίας ζήτημα η μη συμπερίληψη στον νέο Κώδικα διατάξεων σχετικών με την **άδεια διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους**. Υπό τον κίνδυνο να μην μπορεί πλέον να εφαρμοστεί το καθεστώς χορήγησης αδειών για ανθρωπιστικούς λόγους από την 01.06.2014, **ο Συνήγορος πρότεινε να παραταθεί η ισχύς της προηγούμενης διαδικασίας** για τη χορήγηση άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους μέχρι να υπάρξει νέα νομοθετική ρύθμιση. Υπό αυτές τις πιεστικές συνθήκες, τελικά εκδόθηκε σχετική Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) που επανέφερε τη χορήγηση αυτής της άδειας σε διάφορες κατηγορίες δικαιούχων, συμπεριλαμβανομένων και των θυμάτων συγκεκριμένων εγκληματικών πράξεων.

Σημαντικό ζήτημα για την ένταξη των μεταναστών αποτελεί η σύνδεσή της με τους όρους απόκτησης της ελληνικής ιθαγένειας. Προκειμένου να αποφευχθούν καταστάσεις παραβίασης της χρηστής διοίκησης αλλά και δυσεπίλυτα κοινωνικά προβλήματα στις διαδικασίες κτήσης ιθαγένειας με δήλωση λόγω γέννησης ή φοίτησης, ο Συνήγορος του Πολίτη υποστήριξε ότι **η μετάβαση στο νέο νομικό πλαίσιο κτήσης ιθαγένειας λόγω γέννησης ή φοίτησης θα πρέπει να περιλαμβάνει ρυθμίσεις για την τύχη όσων διαδικασιών είχαν ήδη ξεκινήσει.**

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει διερευνήσει σημαντικό αριθμό καταγγελιών για τις **συνθήκες υποδοχής, κράτησης και φιλοξενίας των παρανόμως εισερχομένων** στη χώρα αλλοδαπών και ασυνόδευτων ανηλίκων και των αιτούντων άσυλο. Η μέχρι πρόσφατα εξαιρετικά περιορισμένη, έως μηδενική, χορήγηση ασύλου σε συνδυασμό με την αδυναμία απέλασης της μεγάλης πλειονότητας όσων εισέρχονται παράνομα στη χώρα, καθώς και η έλλειψη προνοιακής μεταχείρισης, είχε ως αποτέλεσμα ο πληθυσμός αυτός να στερείται θεμελιωδών δικαιωμάτων. Είναι γεγονός ότι έναν χρόνο μετά την έναρξη λειτουργίας της νέας υπηρεσίας Ασύλου τα προβλήματα έχουν περιοριστεί, παραμένουν ωστόσο, τα ζητήματα που αφορούν τη διαδικασία, σύμφωνα με το προϊσχύον καθεστώς. Η Αρχή πραγματοποιεί επισκέψεις και αυτοψίες σε χώρους υποδοχής και κράτησης σε πολλές περιοχές της χώρας, συνεργάζεται με φορείς και μη κυβερνητικές οργανώσεις που προασπίζονται τα δικαιώματα μεταναστών και προσφύγων και έχει απευθύνει συστάσεις για τη βελτίωση των πρακτικών της μεταχείρισής τους και τον περιορισμό του χρόνου κράτησης.

Εξαιρετικά ανησυχητικό φαινόμενο είναι ο διαρκώς διογκούμενος αριθμός **θυμάτων στα θαλάσσια σύνορα** της Ελλάδας. Το φαινόμενο αυτό πρέπει να αντιμετωπιστεί από την ελληνική Πολιτεία σε συνεργασία με τα άλλα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά τρόπο που να διασφαλίζει την αποτελεσματική προστασία των αιτούντων άσυλο ή ανθρωπιστική βοήθεια, δεδομένης και της ανθρωπιστικής κρίσης στη Συρία. Η διαφύλαξη των θαλάσσιων συνόρων πρέπει να συνδυάζεται με την αποτελεσματική πρόσβαση των αιτούντων άσυλο στο έδαφος της χώρας και τη διατύπωση σαφών κανόνων προς αυτή την κατεύθυνση. Παράλληλα είναι εξαιρετικά σημαντική η ουσιαστική διερεύνηση καταγγελιών για τυχόν παράνομες πρακτικές θαλάσσιας ανάσχεσης και επαναπροώθησης αλλοδαπών, μεταξύ των οποίων και ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας ως αιτούντες άσυλο.

Άφησα για το τέλος την αναφορά σ' ένα ζήτημα που αποτελεί όνειδος για κάθε δημοκρατική κοινωνία, την **εκδήλωση φαινομένων ρατσιστικής βίας**. Σε ειδική έκθεση «Ρατσιστική βία στην Ελλάδα και αντιμετώπισή της», την οποία δημοσιεύσαμε τον Σεπτέμβριο του 2013, προτείνονται μεταξύ άλλων συγκεκριμένα νομοθετικά και λειτουργικά μέτρα για την αποτελεσματικότερη λειτουργία των υπηρεσιών αντιμετώπισης ρατσιστικής βίας, τη διερεύνηση ενδεχόμενου ρατσιστικού κινήτρου, την ασφάλεια και προστασία διαμονής θυμάτων και ουσιωδών μαρτύρων, την ειδική εκπαίδευση των αστυνομικών οργάνων, τη διεξοδική διερεύνηση των καταγγελιών κατά αστυνομικών οργάνων προς ανατροπή της εικόνας ανοχής και ατιμωρησίας. Ήδη από την πλευρά των αρμόδιων αστυνομικών αρχών έχουν γίνει κάποιες προσπάθειες για την διερεύνηση των περιστατικών, τα οποία αναφέρονται σε αυτή την έκθεση. Προσπάθειες επίσης γίνονται και για τον εκσυγχρονισμό της οργάνωσης και λειτουργίας των ειδικών αστυνομικών υπηρεσιών για την αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας στο πλαίσιο αναδιοργάνωσης της Ελληνικής Αστυνομίας, αλλά και για την προστασία των θυμάτων. Η Πολιτεία οφείλει να είναι σε εγρήγορση για την αντιμετώπιση του φαινομένου της ρατσιστικής βίας, το οποίο είναι ιδιαίτερος σύνθετο και πολλαπλά επικίνδυνο.

Σε κάθε περίπτωση, μια ολοκληρωμένη μεταναστευτική πολιτική σε ευρωπαϊκό επίπεδο αποτελεί το απαραίτητο πλαίσιο της διαχείρισης των ζητημάτων που απορρέουν από τις σύγχρονες μεταναστευτικές πιέσεις προς την ΕΕ και τις επιμέρους χώρες-μέλη, με την αναγκαία προσοχή, ευαισθησία και τον απαραίτητο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Είμαι βέβαιη ότι θα ακολουθήσει μια χρήσιμη και παραγωγική συζήτηση.